

BIOTSKA RAZNOVRSTNOST V STRMEM UPADU

// Tilen Basle

Bo **DIVJA GRLICA**
(*Streptopelia turtur*)
v Sloveniji kmalu prava
redkost?

foto: **Jure Novak**

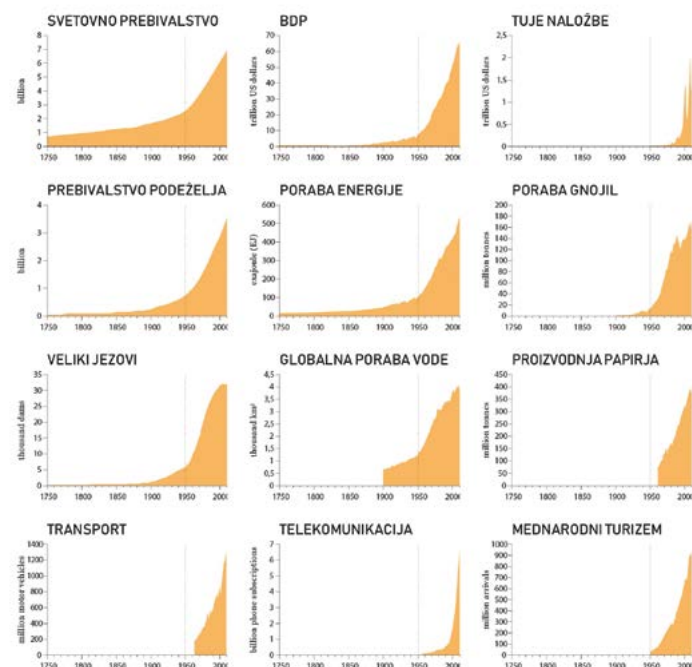
Grafi prikazujejo izrazite
spremembe v človeški
aktivnosti od pričetka
industrijske revolucije do
danes.

Način, s katerim ljudje napajamo družbo in ekonomijo, vodi naravne sisteme, ki podpirajo življenje na planetu, na rob propada, razkriva nedavno objavljeno poročilo Svetovnega sklada za naravo (WWF). Živimo v obdobju hitrih in nepredstavljenih globalnih sprememb. Mnogi znanstveniki se strinjajo, da naraščajoča poraba in posledično povečane zahteve po energiji, zemlji in vodi vodijo v novo geološko dobo – antropocen. Prvič v zgodovini Zemlje ima ena vrsta, človek (*Homo sapiens*), tako močan vpliv na ves planet!

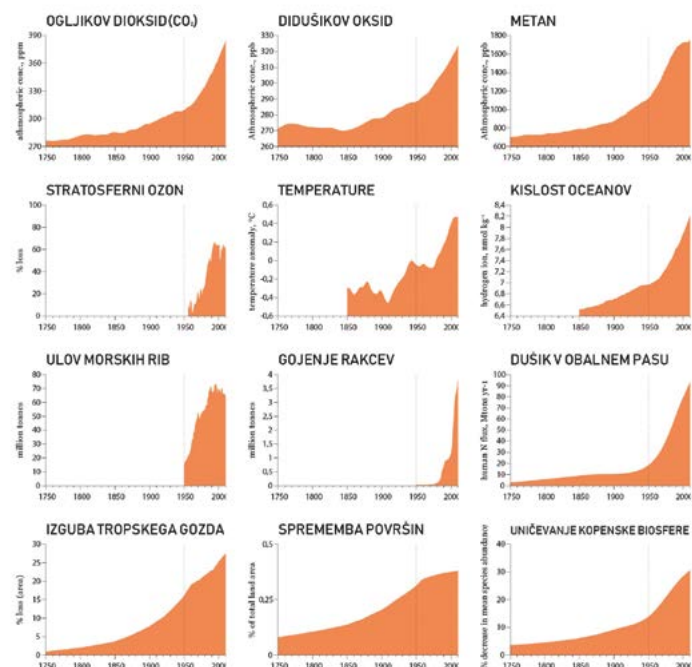
OBDOBJE VELIKEGA POSPEŠKA

Hitre planetarne spremembe, ki smo jim priča v zadnjih desetletjih, so ljudem prinesle mnoge ugodnosti. Danes poznamo številne povezave med izboljšano kvaliteto življenja, bogastvom, obiljem hrane, varnostjo na eni ter njihovo neenakomerno razporeditvijo ter vse slabšim stanjem naravnih ekosistemov na drugi strani. Narava, podprta z biotsko raznovrstnostjo, zagotavlja bogastvo vseh storitev, ki so gradniki sodobne družbe, vendar tako narava kot biotska raznovrstnost vse hitreje izgi-

SOCIO-EKONOMSKI TRENDI

ZEMELJSKI TRENDI

njata. Človekov razvoj in dobro počutje sta odvisna od zdravja naravnih ekosistemov in ne moremo si privoščiti prvega ob nespoštovanju drugega!

KAZALEC ŽIVOSTI PLANETA

Strokovna publikacija *Poročilo o stanju planeta*, ki spremlja stanje globalne biotske raznovrstnosti, je prvič izšla leta 1998. Letošnja izdaja ob 20. obletnici prvega izida ponuja najboljše znanstvene in raziskovalne argumente z različnih področij, ki nazorno prikazujejo vpliv človeka na planet. Pri pripravi poročila je sodelovalo več kot 50 strokovnjakov iz izobraževalnih, raziskovalnih, razvojnih in naravovarstvenih organizacij.

Kazalec živosti planeta (Living Planet Index – LPI) spremlja po vsem svetu populacijsko velikost tisoče sesalcev, ptic, rib, plazilcev in dvoživk. Letos so pri sestavi in izračunu kazalca uporabili podatke več kot 16.700 populacij vretenčarjev! Kazalec, izračunan iz prej omenjenih podatkov, prikazuje 60-odstotni povprečni upad populacij vretenčarjev med letoma 1970 in 2014. Povedano z drugimi besedami: v manj kot 50 letih so se populacije vretenčarjev zmanjšale za več kot polovico!

V manj kot 50 letih so se populacije vretenčarjev zmanjšale za več kot polovico!

SLOVENIJA NI NIKAKRŠNA IZJEMA

Čeprav si Slovenijo pogosto predstavljamo kot zeleno oazo, podatki kažejo drugače. Stanje na splošno morda še ni tako zaskrbljujoče kot na primer na južnoameriški celini (kjer se je kazalec živosti planeta ustavil pri 89 %), vendar se moramo krepko zamisliti nad našimi dejanji in ukrepi za v prihodnje.

Stanje populacij ptic v Sloveniji najbolje opiše Slovenski indeks ptic kulturne krajine, ki ga na društvu spremljamo že od leta 2008. Z indeksom želimo prikazati stanje populacij 29 indikatorskih vrst ptic, ki prebivajo v kulturni krajini na območju Slovenije. V zadnjih 10 letih so populacije vseh indikatorskih vrst ptic povprečno padle za 24 %. Posebej zaskrbljujoče je stanje populacij travniških vrst ptic, kjer beležimo kar 35-odstotni padec. Največji upad v Sloveniji so doživeli divja grlica (*Streptopelia turtur*; 71 %), repnik (*Carduelis cannabina*; 68 %), repaljščica (*Saxicola rubetra*; 59 %), poljski škrjanec (*Alauda arvensis*; 53 %) in priba (*Vanellus vanellus*; 52 %). Gre za vrste, na katere izrazito negativno vpliva sodoben način kmetovanja in posledično izguba primerne življenjskega prostora ali neposredno uničenje gnezd.

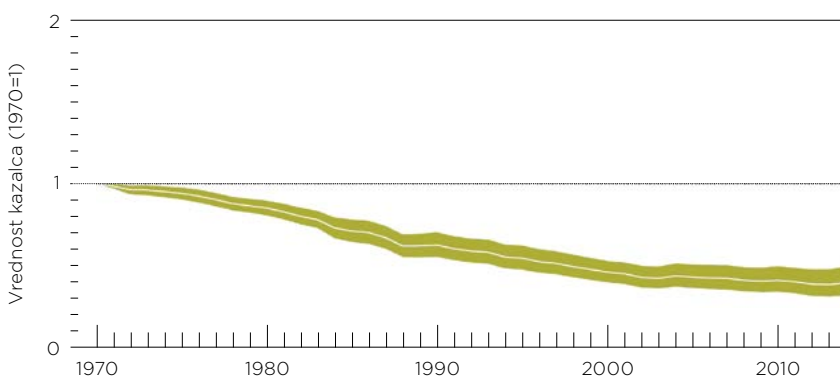
KAJ VODI V TAKŠEN UPAD RAZNOVRSTNOSTI?

Raziskovalci so v nedavno objavljenem prispevku v ugledni reviji *Nature* ugotovili, da sta glavna vzroka upada biotske raznovrstnosti prekomerno izkoriščanje naravnih virov in kmetijstvo. Slednja vzroka sta najbolj prizadela tudi 75 % vseh vrst rastlin, dvoživk, plazilcev, ptic in sesalcev, ki so izumrli v obdobju od leta 1500 do danes. Poleg prej omenjenih vzrokov k izginjanju raznovrstnosti veliko pripomorejo še invazivne vrste (mednarodni transport) ter onesnaževanje in motnje (kmetijstvo, jezovi, požari, rudarstvo ...), v zadnjih letih pa je zaskrbljujoč vse večji negativni vpliv klimatskih sprememb.

V mnogih državah otroci nimajo dostopa do formalne izobrazbe. Izobrazba in ozaveščenost o pomenu biotske pestrosti in njeni koristi za človeka je ključna pri načrtovanju razvoja in prihodnje kakovosti življenja ljudi na planetu.

foto: Tilen Basle

POVPREČNA ŠTEVILČNOST 16.704 POPULACIJ, ki vključujejo 4005 vrst s celega sveta, zajetih v raziskavo; bela črta ponazarja vrednost kazalca živosti planeta, zelene osenčene površine pa njegovo statistično verjetnost (-50 % do 67 %).

SESTAVLJENI INDEKSI PTIC KMETIJSKE KRAJINE V SLOVENIJI v obdobju 2008–2017

